

zooveel dagen vóór den Zondag; er is nog een zee van tijd; over den tekst kan ik later nog wel eens denken."

Wie zoo doet is ook tegenover de gemeente niet verantwoord.

Een domine heeft zijn tijd niet in eigen hand. Ziekte en sterven in de gemeente kunnen maar zóó beslag leggen op den Vrijdag en op den Zaterdag. Maar als dan in het begin van de week al niet met de preek begonnen werd, dan zal men zich van dien arbeid moeten afmaken, met te zeggen: "Ik kan niet, ik moet preeken maken"; of, als men dat niet durft, zal men daarin bezig zijn met een benauwd hart, waaronder en de domine zelf en zijn werk lijden moeten.

Ik weet wel, als een domine ook op Zaterdag blijf geeft over zijn tijd te kunnen beschikken, dan zegt men in de gemeente wel eens: "leek mij beter, dat hij vandaag maar op de studeerkamer bleef."

Maar daar moet men zich niets van aantrekken. Want als de domine zegt: "ik heb vandaag geen oogeblik tijd", dan zijn er anderen, die zeggen: "moet dat preekmaken nou nog gebeuren, daar zal ook niet veel van terecht komen."

Het praten van menschen kan toch nooit richtsnoer zijn voor ons doen en laten.

Wij moeten ons allereerst voor God verantwoord weten. En dat kan niemand, die met het maken van zijn preek wacht tot het einde van de week, die niet des Maandags zijn tekst reeds heeft gekozen.

"Ja", zegt ge, "maar dat is zoo gemakkelijk niet, een tekst te vinden."

Ik weet dat velen er zoo over denken.

En nu moet ik eerlijk zeggen, dat ik dat niet begrijp, hoe iemand daar moeite mee kan hebben.

Daar ligt nu die heele Bijbel voor ons. Een mensch, al zou hij honderd jaar achtereen elken Zondag preeken, zou nog op geen stukken na met heel dien Bijbel zijn klaar gekomen.

Een overvloed van stof.

En nu stel ik mij voor (wat ik ieder aanraad), dat gij u houdt aan den gang van het kerkelijk jaar. Dan hebt ge eerst den Advent.

Ik geef toe, dat het maken van een Adventspreek behoort tot het moeilijkste, wat men bij het preeken-maken te doen krijgt.

Maar de stof voor de Adventspreek ligt toch voor het grijpen.

Wie maar even let op de wijze, waarop de Heere de komst van Zijn Zoon in het vleesch heeft voorbereid; wie luistert naar de profetieën en die profetieën ziet in het licht van den tijd, waarin; de omstandigheden, waaronder zij uitgesproken zijn, die behoeft toch nooit om een tekst verlegen te zijn?

Dan hebt ge Kerstmis, Oud- en Nieuwjaar, waar de stof zoo klaar is gegeven.

Dan den tijd tusschen Kerstmis en de Lijdensweken.

Nu breiden zich de Evangelien voor ons uit. Al die woorden, al die daden van Jezus.

Wie behoeft nu in den Paschietijd om een tekst verlegen te zijn?

Paschen geeft alweer de stof vanzelf evenals straks Hemelvaart en Pinksteren.

En onmiddellijk na Paschen is daar de rijkdom, die het Woord ons biedt over den rijkdom en de roeping, die voor ons liggen in de Opstanding van Christus.

Na Pinksteren dringen zich aan ons op de teksten, die spreken over het werk van den Heiligen Geest.

En daarna de „vrije tijd", tusschen Pinksteren en Advent, de tijd waarin ge induiken kunt in al die oceaansvolheid van het Woord, waarbij ge nu eens dit, dan dat tot richtsnoer voor uw keuze kunt nemen; Gods gangen in de Verbondsgeschiedenis; de Verbondstaak; het Verbondsheil; de Verbondstoekomst.

Slechts twee dingen kunnen het u moeilijk maken een tekst te vinden.

Onbekendheid met het Woord; dat zou een groote schande zijn, waarover ge het liefst alleen maar met den Heere moet spreken. Hem uw zonde belijdende, om van hetzelfde oogeblik af door nauwgezet bezig zijn met het Woord uw onkunde te overwinnen. Ook kan het zijn, dat ge niet tot een keuze kunt komen, omdat gij vreest, dat ge over die of die stof niet een mooie preek zoudt kunnen maken.

Maar daaraan moogt ge nooit toegeven.

Als de Heere het voor Zijn volk heeft nodig geoordeeld, ook dat stuk openbaring aan Zijn volk te geven, dan moogt gij dat niet laten liggen omdat gij meent daarmee niet een mooi genoeg figuur te kunnen maken.

Dat laatste valt trouwens genoeg mee; wie waarlijk Gods Waarheid preekt, die preekt altijd mooi. Die Waarheid Gods zal altijd haar eigen schoonheid aan de prediking geven.

Hiermee hangt onmiddellijk saam, dat ge ook niet een tekst, waarmee ge eenmaal begonnen zijt, moet laten schieten.

Och, wat een kostbare tijd is daar al mee verloren gegaan, met dat scharrelen.

Even dit probeeren; en als dat niet gaat, maar weer wat anders.

Dat mag niet. Alléén, wanneer het werkelijk niet

gelukt den zin van uw tekst te verstaan, de Gods-gedachte daarin te vinden, moogt ge (en moet ge) dien tekst laten liggen.

Maar nooit omdat het u niet meevallt daar een preek over klaar te krijgen.

Dan komt het er op aan dóór te zetten; te worstelen, te bidden en te denken.

Nooit u gewonnen geven. Elke nederlaag, die gij uzelf in dezen bereidt, breekt uw kracht.

Volhouden, doorzetten.

Zoo wordt uw heilig zelfvertrouwen gestaafd en wordt uw leven als dienaar des Woords al ruimer, al blijer.

D. v. D.

„O Absalom".

„O Absalom", door Howard Spring. — A. W. Sijthoff's Uitgevers Mij., Leiden.

Wanneer men als Christen een niet-Christelijke roman leest, zal men steeds weer tot zelf-confrontatie komen. Dit is onvermijdelijk en noodzakelijk. In hoeverre is dit literatuur-product, waarin voor den Christus geen plaats is, voor mij aanvaardbaar? Of wil men, in hoeverre heeft dit eenige waarde? En in zeer veel gevallen zal, na de lectuur beëindigd te hebben, de eenige conclusie zijn: hoe bitter, grondeloos leeg is het leven zonder Christus.

Noemt u dit nu niet louter een negatief resultaat. Het is goed, om deze dingen af en toe onder oogen te zien. Het kan leiden tot een bezinning op eigen bezit, óók op het bezit van een eigen Christelijke literatuur. Maar wél moet men weten, wien men dit boek in handen geeft.

„O Absalom" is te rangschikken onder de „Bekennnis"-romans. Dit lijvige boek van 500 blz. is een doorlopende biecht, een biecht van een vader. De schrijver heeft zijn titel ontleend aan de figuur van Absalom, den afvalligen koningszoon, die het hart van zijn vader brak. En de ontroerende tragiek die tot hoogste uiting komt in David's klacht „O Absalom, mijn zoon, mijn zoon" — ligt ook in deze geschiedenis, die een opmerkelijk knap talent verraaft.

William Essex is, wanneer het verhaal omstreeks 1890 begint, een haveloos Manchestersch straatkind. Niemand stelt eenig belang in hem, ouderliefde kent hij niet, en tot zijn twaalfde jaar is zijn lot bitter en hard. Maar dan komt hij in aanraking met een ouden dorpsdominee, die hem lezen en schrijven wil leeren. Deze oude, Welt-fremde man voedt het straatjongie op met den Bijbel en de klassieken. En hij legt den grondslag voor wat William Essex eens worden zal, een beroemd schrijver. Maar het lijden en de ontberingen van zijn kinderjaren hebben in Essex een soort dwanggedachte doen ontstaan: als ik eens een zoon zal hebben, zal hij alles krijgen wat zijn vader is tekort gekomen.

Als de oude dominee dood is, moet William zelf zijn weg zoeken. Dat brengt hem in aanraking met de O'Riordens, een familie, waarmee hij tot zijn dood toe verbonden zal blijven. Met verbeten krachtsinspanning veroverf hij zich een plaats in de wereld. Hij moet en zal iets bereiken. Het is een eigenaardige figuur, deze William Essex. Koel en berekenend genoeg om de onaantrekkelijke Nellie Moscrop om haar geld te trouwen, en toch ook weer onweerstaanbaar aangetrokken tot de idealistische O'Riordens.

Uit het huwelijk, dat een mislukking is naar alle kanten, wordt een zoon geboren. En van Oliver's eersten levensdag af is heel het streven van den vader er op gericht: mijn kind zal alles hebben, wat hij wil. De plichtsgetrouwe, degelijke Nellie reikt dit zooveel zij kan. Maar haar aandeel in de opvoeding wordt zoo klein mogelijk gehouden. Welbewust gaat de vader te werk en hij peilt zichzelf voldoende om te erkennen: „omdat ik het door Oliver allemaal aan mijzelf geef". Heel tekenend is het voorval op den vijftien verjaardag van het kind. William heeft een zijden pyamaatje als geschenk gekocht, een dwaas-mooi, opgedirkt ding. — Ik bedacht, hoe prachtig Oliver er in die uitrusting uit zou zien, met de pantoffeltjes van zacht rood Marokkaansch leer, die ik ook gekocht had. Daardoor zou ik met grootere gelatenheid kunnen denken aan dat jongetje, dat sliep in het hemd, dat hij ook overdag gedragen had. Het zou mij helpen om dat jongetje te dooden en te begraven."

Oliver groeit op als een mooi kind, dat door zijn stralend uiterlijk ieder voor zich inneemt. Maar al heel vroeg blijkt, dat zijn karakter slap is, leugenachtig en egoïstisch. De vader weigert het in te zien. Langzamerhand moeten zijn oogen er echter wel voor open gaan, en die erkenning is zeer bitter voor William Essex. Oliver bezoedelt en verwoest al wat schoon is en waarde heeft in het leven van zijn vader, hij verwoest het gelukkige gezin van O'Riordens. En tenslotte eindigt dit alles in diepe duisternis. Bij het gebroken leven van zijn eenig kind klaagt de vader: „O Oliver, mijn zoon, mijn zoon —"

Dit alles is met groote dramatische kracht geteekend. De psychologische verwikkelingen in dit boek zijn boeiend beschreven, en de vele menschen die een plaats er in hebben, zijn geen figuren, maar levende wezens. Het meest treft ons wel den eerlijken, vaak onbarmhartig-eerlijken kijk van den schrijver op zijn menschen. De vader is volstrekt geen mooie figuur, die als tegenspeler het karakter van den zoon des te zwaarder moet maken. Daarvoor is zijn eigenliefde veel te groot.

Uit méér dingen dan alleen de keuze van den titel blijkt, dat de schrijver van „O Absalom" in den Bijbel thuis is. Maar de eenige figuren uit dit boek voor wie de Bijbel iets beteekent zijn Nellie Moscrop, haar vader en de uiterst merkwaardige, door godsdienstwaan bezeten kapitein Jude Iscott, die zich een reïncarnatie waant van Judas Iscariot. Nellie wordt geteekend als een bigot, wereld-schuw wezentje, dat op elke vreugde den domper zet van haar Wesleyaansche vroomheid. En de oude, dikke Moscrop, nu, die zegt graag het „psalm-versje" op:

Slechts de godsdienst kan ons geven
Hoop en troost in heel ons leven.
Slechts de godsdienst geeft in nood
Hoop en troost tot in den dood.

En de schrijver voegt daaraan toe: „Ik kreeg weldra de overtuiging, dat hoop en troost de regel van Moscrop's leven geweest waren, en dat hij heel weinig aan godsdienst gedaan zou hebben, als hij daarvan niet hoop en troost, in groote mate, op zijn sterfbed verwacht had."

Dit boek trekt zeer zeker de aandacht. Het boeit u tot het tragische einde toe, omdat de auteur een geboren verteller en een knap psycholoog is. Maar het demonstreert op zeer duidelijke wijze dat het leven zonder Christus een troosteloze nacht is.

M. GR. GILHUIS-SMITSKAMP.

Dr A. Kuyper over de Belijdenis.

I.

De „alarmkreet" van Prof. Waterink is al weer verklonken.

Even een kleine deining in het leven der kerk-gemeenschap en toen was alles alreede voorbij. Te veel kreten van dit soort zijn in de laatste jaren gestaakt dan dat ze nog zonden kunnen schokken.

Het gaat den hoorders van dergelijke geluiden net als den hond, waarvan „de oude Gispert" eens vertelde. Toen dat beest voor het eerst schuchter in een smederij kwam en voorzichtig snuffelend rondging langs dingen en menschen, daverde op eens de zware voorhamer met groote kracht op het gloeiende ijzer neer, een regen van vonken rondstrooiend. Een felle schok voer door het dierenlijf en met de snelheid van een bliksemstraal schoot het beest de smederij uit.

Doch zie: na eenige weken sliep hetzelfde dier rustig in een hoekje achter de smidse. De dreunende slagen hoorde het niet meer. En de vonken-regen merkte het niet meer.

Alzoo ging en gaat het ook ons volk in deze dagen.

Het weet wel, dat de predikanten, die men wel eens tot een ietwat verdachte „groep" ziet maken, heelemaal geen belijdenisaanranders zijn. Dat ze allermint lijden aan een gemis aan historisch besef. Wie hen kent en hoort en leest, weet, dat ze in geloovige binding aan de Schrift, en in hartelijke aanvaarding der belijdenis „in alle artikelen en stukken der leer", en in dankbare pietetvolle erkenning van het werk der „vaderen", alleen maar goed-gereformeerde domine's willen zijn.

...

Maar nu dit incident weer tot het verleden behoort, is het een geschikte tijd om over de kwestie, waar het om ging, eens rustig de stem van één der Vadersen te hooren.

Dat herinneren aan en — want dat wordt het grootendeels — instemming betuigen met dien „Vader", juist in het „stuk" van belijdenis-gezag en belijdenis-interpretatie, is het meest krachtige bewijs tegen wat als beschuldiging de lucht werd ingezonden.

Het zal tevens onze visie op het wezen eener belijdenis ongemeen verhelderen en verscherpen.

Het zal — naar we hopen — óók meewerken om de suggestie te breken, dat een zekere „groep" met minachtend dedain met name naar de ernstige stem van Kuyper en Bavinck niet meer luisteren wil.

...

Vooraf moet eerst een enkele opmerking gemaakt.

In de psychische gesteldheid, waarin uiteraard iemand verkeert, die tot het slaken van alarm-kreten gedreven wordt, werd de kwestie, waar het om ging, niet erg helder gezien en gesteld.

Zoo geschor- teeren- tisch in- naar h- schap- het ge- gemaak- wonden- gansch- tegen- Het geinter- schap- der o- der- Het histo- geschied- en dus- sche- Neem- Het kerke- pretatie- weegbr- Dan- slag w- logis- gen, w- dus de- worden- Wie daarme- pretatie- interpr- vragen- ringe- wel m- Het schou- Het g- nis — of de- gelee- de tas- van de- geloof- water- of me- zoo vr- Over- gaan l- deden- vraag- in het- nuttig- H.

Al te- uitgave- lezers- dinge- de tijd- deze p- veredel- daad h- Uw o- op go- tigen, zooveel- schiller- kunner- ook zo- indruk- nist op- wordt- en sti- geval- Een- van F- Mees- te veel- die de- werken- niet k- minder- poniste- de Zul- Het is- Nederl- (omstr- opnieu- te ver- kratise- geknub- Wel is- kort ni- Nu dit- rieurs- aanspr- nemen.

Ook daar.

In aansluiting aan wat we verleden week onder „Stemmen uit onze Kerken” opnamen, zendt één onzer lezers ons volgend knipsel uit het „Correspondentieblad”, 22 Dec. '39:

Pecceavi.

In het „Corr.-blad” van 30 Nov. en 8 Dec. j.l. plaatste ondergetekende een artikel, voorkomende als „Onder de lijn” over „De Marcellaise”. Hij acht zich verplicht mede te delen, dat zeer tot zijn leedwezen dit artikel ondertekend werd met zijn naam en niet met die van den schrijver Dr. A. J. Bothenius Brouwer, welke dit artikel plaatste in „De Vacature”, uitgeefster Firma Thieme. Het was bedoeld als overname.

Een en ander werd ter kennis gebracht van de uitgeefster van „De Vacature”, met bijvoeging, dat dit misverstand, helaas, heeft plaats gehad en de betuiging van het leedwezen daarover.

J. KRUIZENGA.

We zouden hieraan voorbijgegaan zijn, indien de heer K. niet in zijn „verweer” inplaats van excuses aan te bieden, de schuld had durven werpen op de redactie, of op de uitgeefster van ons blad...

Hulpredikersmisère.

De heer H. Algra schrijft in „Leeuw. Kb.”:

Er zijn verschillende kleine gemeenten, die een huppelrediker hebben, omdat zij geen dominee kunnen betalen.

Dan beteekent dit, dat zij tot een candidaat in de theologie het volgende zeggen:

- wij begeeren een eigen herder, die voor ons aangezicht in- en uitgaat;
- wij zijn arm en kunnen daarvoor niet meer dan vijftienhonderd gulden betalen;
- wij hebben van u gehoord, dat u bereid bent, voor die vijftienhonderd gulden per jaar onder ons te komen werken, met inzet van al uwe krachten;
- hadden wij duizend gulden per jaar meer beschikbaar, dan zouden we u beroepen en u vragen, het Woord en de Sacramenten onder ons te bedienen;
- nu wij maar vijftienhonderd gulden hebben, vragen wij u, des Zondags een stichtelijk woord te spreken en onze kinderen in de belijdenisschriften te onderwijzen, maar wij beroepen u niet en zullen met u hopen en bidden, dat u elders binnen niet te langen tijd beroepen zult worden;
- deze vreemde handelwijze is daarop gebaseerd, dat „meerdere vergaderingen” hebben besloten, dat niemand wettig in de gemeente van Jezus Christus het Woord en de Sacramenten zal mogen bedienen, dan wanneer er minstens zulk een bedrag aan hem wordt uitbetaald, als die meerdere vergaderingen goedvinden.

Het zou niet ongewenscht zijn, dat eens werd uitgelegd, op welke schriftuurlijke gronden de kerken zich het recht aanmatigen, om aldus te heerschen over een arme zusterkerk.

En als het alleen om praktische redenen gaat, dan zou men kunnen vragen, of het dan niet beter is, die arme zusterkerk zoo te steunen, dat het geëschte minimum kan worden uitgekeerd.

Maar dat is een toekomstige kwestie.

Hoofdzak is, dat het zeer vreemd moet worden geacht, dat arme kerken worden aangespoord, zich op de boven omschreven wijze te richten tot een candidaat in de theologie, wiens bede het is, de gemeente in het ambt te dienen.

Laat men eens netjes uitleggen, hoe dat verklaard en verdedigd moet worden.

Het ware te wenschen, dat de positie van de „hulpredikers” eens radikaal werd veranderd. Er is meestal geen „hulp” in te herkennen.

Papegaaienpraat.

Uit het „Algemeen Weekblad” („Oog en Oor”):

In Libye leefde eens een man, die Apsethus heette. Hij was eervol en wilde, dat hem goddelijke eer werd gebracht, maar de Libyërs deden dat niet. Dat hinderde hem en hij bedacht een middel om zijn doel te bereiken. Wetende, dat de Libyërs lichtgeloovig zijn, schafte hij zich een heelboel papegaaien aan en leerde hen zeggen: „Apsethus is een god”. Toen de papegaaien hun les goed kenden, liet hij ze naar alle kanten uitspreiden. Ze vlogen heinde en ver over het land en riepen al maar door: „Apsethus is een god”. De weinig ontwikkelde en lichtgeloovige Libyërs hielden die stemmen uit de lucht voor een goddelijke openbaring en ze brachten Apsethus goddelijke eerbewijzen.

Maar één Libyër koesterde twijfel. Hij ontdekte de list en besloot tot een tegenlist. Ook hij verzamelde een troep papegaaien, die hij leerde: „Apsethus is een zwendelaar”, hij heeft papegaaien geleerd te zeggen, dat hij een god is. De Libyërs begrepen, dat ze door Apsethus waren beledigd en brachten hem om het leven.

Zoover loopt het verhaal. Maar de zaak leeft voort. Tal van menschen, niet alleen Libyërs, luisteren naar wat papegaaien zeggen en vertellen het verder en worden zelf papegaaien. Ze repeteeren slechts wat ze hebben gehoord. Een bekend psycholoog zei, dat niet meer dan één procent der menschen zelfstandig denkt, de rest leeft van papegaaienpraat. Andere papegaaien hooren het en praten het na en zoo wordt het „publieke opinie”.

De auditoribus nil nisi bene.

Zoo werd den aangevallenen b.v. in de schoenen geschoven, dat ze de belijdenis wilden interpreteren „niet naar het wetenschappelijk dogmatisch inzicht van de opstellers der belijdenis, maar naar het geloofsbewustzijn in de geloofsgemeenschap der Kerk”. Doch dat laatste zinnetje „naar het geloofsbewustzijn enz.”... is bij de verdachtgemaakten evenwel heelemaal niet te vinden! Geen wonder; ze verfoeien die oud-ethische stelling van ganscher harte. Ze hebben er zelfs reeds jaren lang tegen gevochten!

Het gaat niet over de vraag, of de belijdenis geïnterpreteerd moet worden naar de wetenschappelijk-theologische opvattingen der opstellers, dan wel naar de inzichten der huidige kerkmensen.

Het gaat dus niet over het verschil tusschen historische interpretatie en één, welke geschiedt naar de, met de historie niet rekenende, en dus min of meer revolutionaire, filosofische bespiegelingen van een zekere groep.

Neen, de „stand des geschils” is een andere.

Het gaat over deze vraag: Is de belijdenis een kerkelijk stuk dat dus een kerkelijke interpretatie vraagt en een kerkelijke binding te weegbrengt.

Dan wel: hebben we te maken met den neerslag van bepaalde wetenschappelijk-theologische beschouwingen van die theologen, welke de belijdenis hebben opgesteld, zoodat dus de belijdenis naar die beschouwingen moet worden verklaard en aanvaard.

Wie nu het eerste als juist erkent, aanvaardt daarmee tegelijkertijd een historische interpretatie; maar dan een kerkelijk-historische interpretatie. Want hij zal van zelf wel moeten vragen hoe de kerk in haar wettige vergaderingen over belijdenis en belijdenis-gezag, zoo wel materieel als formeel, heeft geoordeeld.

Het gaat dus over wetenschappelijke beschouwing; of kerkelijke belijdenis.

Het gaat hierover: Wie staat „achter” de belijdenis — de geloofsgemeenschap der kerk, of de school of groep of kaste der godgeleerden? En wat hooren we in die belijdenis: de taal der kerk en dan van heel de kerk en van de kerk aller eeuwen, die daarin haar geloof in de Heilige Schrift belijdt — dan wel de wetenschappelijke stellingen van één of meer theologen, al zijn die dan ook nog zoo vroom en geleerd?

Over deze kwestie willen we nu Dr. Kuyper gaan hooren. Zooals we reeds meerdere malen deden met het oog op allerlei andere actuele vraagpunten. Hetzelfde te doen is ondergetekende in het geheel niet verdrietig. Moge het ons allen nuttig en aangenaam zijn!

H.

C. V.

Nieuwe orgeluitgaven.

Al te lang bleven op de lessenaar staan orgeluitgaven, die toch heusch wel verdienen, aan onze lezers te worden voorgesteld. Bij de veronachtzamingen moge het argument worden gevoegd, dat de tijd nu zelf al eenige gelegenheid heeft gehad, deze producten te schiften, en de goede wijn te veredelen. Na herhaald proeven blijkt dit inderdaad bij de meeste het geval te zijn.

Uw recensent heeft daarom de aangename taak, op goede muziek nog eens de aandacht te vestigen. Het is prettig, in een wereld waarin we zooveel rommel te verwerken krijgen, in verschillende variaties den lof van mooie dingen te kunnen bezigen. Het is ook moeilijk, dien lof ook zoo te nuanceeren, dat de lezer niet denzelfden indruk krijgt als de gemeente, die door haar organist op drie fortissimo-voorspelen voor Psalm 150 wordt vergast. Een troost zij hem, dat de karakters en stijlvormen der besproken muziek in ieder geval afwisseling vertoonen.

Een hrijv en fraai standaardwerk is de uitgave van Flor Peeters: Oudnederlandse Meesters voor het Orgel.¹⁾ Hiermede is niet te veel gezegd. Thans is voorzien in een leemte, die de opname van eenige Nederlandse orgelwerken in uitgaven als Schering, Straube en Klotz niet kon vullen. Deze verzameling bevat niet minder dan 29 werken van 14 Nederlandse componisten tusschen 1450 en 1800, waarbij vooral de Zuidnederlanders ruim zijn vertegenwoordigd. Het is wel merkwaardig, dat de periode van de Nederlandse „gouden eeuw” in de toonkunst (omstreeks 1500) zoo weinig door ons in zijn glorie opnieuw wordt beleefd uit de muziek. Of wij te ver zijn afgezaakt, om in deze streng-aristocratische vormen iets meer te waardeeren dan geknutsel met toonladders, laat ik in het midden.

Wel is het een feit, dat deze muziek tot voor kort niet in een goede verzameling te krijgen was. Nu dit thans anders is geworden, dient ieder serieus orgelspeler, die niet alleen uit is op direct-aansprekende muziek, van dit werk kennis te nemen. Hij zal genieten van oude bekenden (Swee-

linck b.v.), maar ook van minder bekende werken van b.v. Obrecht, De Monte, De Macq. Aan de stukken van Ockeghem en Willaert zal hij een „flinke kluit” hebben, vooral wat het inleven in hun ideeënwereld betreft. Ook zal hij gestreeld worden door de artistiek aangevoelde, ofschoon niet steeds historisch verantwoorde, registratie. Hij zal zich wel eens afvragen, of sommige werken niet te veel het arrangement voor orgel verraden, b.v. van Middeleeuwsche het vocale karakter, bij Sweelinck hier en daar het pedaleren van een manuaalpartij (waardoor onnodige technische complicaties worden geschapen), bij Locillet, Ralet, Baustetter en Fioeco het clavierimbelkarakter. Leefde A. van den Kerckhoven (niet: A. Kerckhoven) niet van 1627 tot plm. 1680 (i.p.v. 15. tot 16.)? Maar al deze vragen zullen worden overschaduwd door de wereld van schoonheid, die uit den nevel van noten voor hem gaat oprijzen en waarin het even goed is te vertoeven als in een straatje van Hoorn of Brugge op een lenteavond.

Uit de 16de eeuw dateeren de „Alte Liedsätze für Orgel oder Klavier”, uitgegeven door Wilhelm Ehmann²⁾. In een interessant voorwoord zegt de bewerker, volksliederen in eenvoudige tot meer ingewikkelde vormen weer in orgelzetting populair te willen maken. Hij raadt zelfs aan, ze tot dat doel ook voor andere loetsinstrumenten met allerlei solo-instrumenten te arrangeeren, een typeerende trek in het tegenwoordige Deutsche muziekleven, die intusschen tot gevaarlijke consequenties kan leiden. Intusschen moet worden toegegeven, dat men zulk een muzikaal legkaartspel beter met volksliederen dan met b.v. Bach werken kan uithalen. En ik wil bekennen, dat een in Freiburg door Ehmann zelf gedirigeerde proeve in deze richting mij wel voldeed.

Hoe men hierover denke, het bandje is smakelijk uitgegeven, niet duur, en bevat behalve de composities ook den tekst en melodieën afzonderlijk. Daar deze volksliederen vaak hetzelfde karakter dragen als onze in dien tijd ontstane psalmwijzen, en verschillende melodieën (b.v. 6, 10, 11) ook in Nederland bekend zijn, geloof ik, dat dit werkje er wel in zal gaan bij het publiek. Voorzover het zich tenminste niet te zeer ergert aan enkele wat al te galante teksten uit dien tijd. Maar laat het dan ook niet verder informeren naar de woorden van de liederen, waaraan vele onzer psalmmelodieën zijn ontleend!

Een aanbevelenswaardige uitgave is ook die van Adolf Graf: Freie Orgelstücke alter Meister³⁾, die 37 eenvoudige korte voorspelen bevat van de Barok-meesters Fischer, Kindermann, Krieger, Pachelbel en Zachow, in de meest voorkomende toonsoorten. Mede door hun belijndheid zijn ze zeer geschikt voor gebruik om en in den eeredienst, terwijl ze in gemakelijkheid gelijkstaan met den achtsten band van Peters' Bachuitgave, en voor het meerendeel zelfs op harmonium uitvoerbaar zijn.

De overgang van de voor-Bachsche orgelmuziek naar de „Psalmen voor Orgel” van Cor Kee⁴⁾ is minder groot dan hij chronologisch lijkt.

De opmerkende speler kan hier den draad van een historische continuïteit aanwijzen, die blijkt uit de tucht der kerktoonsoorten en der contrapuntische doorwerking. Tucht, is er een eerlijker vorm van stijl denkbaar? Het is wel merkwaardig, dat de eigenlijke Kee-stijl zich niet heeft gevormd aan het gemakkelijk-aansprekende taaleigen van zijn vroegere talrijke koraalvoorspelen, maar wel aan den weerstand van den strengen kerkstijl. Het zou de moeite loonen, dien Kee-stijl eens nader te ontfeden, b.v. het karakter van zijn dissonanten, die vaak door elkander-kruisende doorgangsnooten worden gevormd. Liever vestig ik hier in 't kort de aandacht op de 6 afzonderlijke psalmbewerkingen.

Psalm 34, vrij van opzet, met een frissche fuga in het midden, waarin het fraaie lange koraalthema slechts schetsmatig kon worden uitgewerkt. Psalm 5, een eenvoudig trio, waarin de bovenstem de onderste canonisch volgt, en waartusschen de middenstem zich bekoorlijk heenlingert. Psalm 141, m.i. het beste van den bundel, bewogen doch zonder sentimentaliteit, niet zonder reden opgedragen aan Hendrik Andriessen, die in dit stuk een Protestantsche tegenpool van zijn talent zal herkennen. Psalm 91, goed in de kerktoonsoort verloopend. Psalm 61, rhythmisch meer genuanceerd, waarin door de stemvoering geboden dissonanten niet ontkomen worden, maar waaruit steeds een mildheid van geest spreekt. Tenslotte Psalm 103, in zijn klank en straf rythme zoo frisch als de Zaanse houten gevels in de winterlucht.

Dit werk zal het op den duur moeten uithouden tegen Kee's vroegere werk, omdat het zoo kerngezoond Hollandsch is. Ten spijt van zeker publiek, dat jammert, dat mijnheer Kee niet meer zoo gevoelvolle muziek schrijft als voorheen. Met zulk werk begint een bevrijding, voor Kee en zijn publiek, uit de broeische alkoof van wansmaak op muzikaal gebied. De frissche wind van onze beginselen gaat ook daar opsteken.

Rotterdam.

Mr A. BOUMAN.

- 1) Henry Lemoine et Cie, Parijs—Brussel.
- 2) Bärenreiter-Verlag, Kassel.
- 3) Bärenreiter-Verlag, Kassel.
- 4) G. Alsbach & Co., Amsterdam.